

Acollir projectes d'Aprenentatge Servei en entitats socials

Taula d'entitats
del Tercer Sector Social
de Catalunya

Acollir projectes d'Aprenentatge Servei en entitats socials

Taula d'entitats
del Tercer Sector Social
de Catalunya

Edita: Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya

Dipòsit legal: DL B 24688-2014

Coordinació: Judith Calabria

Redacció: Toni Codina, Laura Gallego, Josep Maria Puig i Laura Rubio

Disseny i maquetació: Toni Sánchez Poy

Impremta: FUNDACIÓ AMPANS

Publicació finançada pel projecte "Mapejar la solidaritat": Promoció del compromís juvenil en ONG socials" subvencionat pel Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat.

En col·laboració amb: Departament d'Ensenyament, Centre Promotor d'ApS i el Grup ApS de la Universitat de Barcelona

Barcelona, novembre 2014

Tots els exemples d'aquesta guia són projectes reals duts a terme durant els darrers 2 anys a Catalunya

Índex

Contribuir al compromís cívic d'adolescents i joves des del Tercer Sector Social 8

Els projectes d'Aprenentatge Servei

1. Objectius de l'Aprenentatge Servei.....	10
2. De les necessitats al servei.....	12
3. Què hi guanyen les entitats?.....	13
4. Aprendre continguts, competències i valors.....	14
5. Participació, cooperació i responsabilitat individual.....	15
6. Reflexionar per aprendre i donar sentit a l'experiència.....	16
7. Consolidació i millora dels projectes.....	17
8. Reconeixement i celebració.....	18
9. L'Aprenentatge Servei amb joves universitaris.....	19
10. L'Aprenentatge Servei amb entitats de lleure.....	20

El projecte de Servei Comunitari

1. Una acció curricular de 3r i 4t d'ESO.....	21
2. El model de projecte de Servei Comunitari.....	25

Annex. Eines i recursos a disposició de les entitats 26

Annex. Bancs d'experiències i recursos..... 26

L'actual tendència social basada en cobrir necessitats personals, i unes pràctiques educatives enfocades en els drets i no pas en els deures, tenen el risc de convertir els nostres adolescents i joves en persones massa exigents i individualistes i poc compromeses amb el seu entorn i amb la societat.

Són ja uns quants els països que han reaccionat davant d'aquesta tendència de moltes societats desenvolupades **i han pres mesures cap al compromís cívic dels adolescents i joves**, sigui en l'etapa de la formació educativa obligatòria, sigui en l'etapa universitària, sigui en activitats de lleure educatiu, a fi de desvetllar en ells competències d'altruisme i de compromís per a la millora de la societat.

A Catalunya, moltes entitats de lleure, escoles i universitats porten anys desenvolupant bones pràctiques de servei a la comunitat. Cal destacar la feina que des del 2005 realitza el Centre Promotor d'Aprenentatge Servei, o l'impuls que recentment ha donat el Departament d'Ensenyament per generalitzar el Servei Comunitari als centres de secundària de tot el territori. La pròpia Llei d'Educació de Catalunya insta els centres educatius a educar en la responsabilitat d'exercir la ciutadania activa per mitjà de la participació en els afers de la comunitat.

Les entitats socials podem ajudar als adolescents i joves a conèixer i prendre consciència de les necessitats de tot tipus que experimenten les persones vulnerables dels nostres barris, pobles i ciutats, comprendre'n millor les seves causes, i a la vegada oferir-los formes concretes de donar-los un suport puntual en aquestes necessitats. Les entitats del Tercer Sector podem esdevenir, d'aquesta manera, uns importants agents transmissors de valors i virtuts cíviques, i contribuir a fer possible aquest aprenentatge actiu en què l'adolescent o jove aprèn a ser ciutadà des de la reflexió i la pràctica.

Per donar un nou impuls a aquest objectiu, **la present Guia vol posar a l'abast de les entitats del Tercer Sector Social les orientacions bàsiques, pas per pas, que els han de permetre participar amb èxit en un projecte de servei a la comunitat.**

D'aquesta manera des de la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya desitgem contribuir a incrementar la participació de les entitats socials en aquest tipus de projectes, i esdevenir així un agent més actiu i compromès en l'educació en valors solidaris i comunitaris dels nostres adolescents i joves.

Contribuir al compromís cívic d'adolescents i joves des del Tercer Sector Social

La funció educadora forma part des de sempre de la identitat del Tercer Sector. És així perquè les entitats socials reconeixen que l'educació és responsabilitat de tothom, no únicament dels centres educatius, i perquè són dipositàries d'un capital ètic –treball altruista i solidari per al benestar de les persones– que l'educació ha d'incorporar a partir d'experiències reals.

El Tercer Sector ha exercit una important tasca educativa per diferents camins. Algunes entitats tenen com a missió pròpia l'educació d'infants i joves. Unes altres afegixen a les seves tasques d'intervenció social habituals accions sensibilitzadores i formatives –com ara campanyes, conferències, tallers o visites– que busquen la difusió i la presa de consciència de les problemàtiques que consideren. Finalment, totes les entitats eduquen en valors simultàniament a la realització de la seva missió.

Hi ha diversos motius pels quals les entitats del Tercer Sector se les pot considerar escoles de valors. Alguns d'ells:

- La raó que les mou hi està íntimament impregnada: contribuir a canviar la societat posant en joc valors com la solidaritat, la responsabilitat, la voluntarietat i la participació.

- En la manera com es duen a terme les activitats quotidianes hi cristal·litzen valors com la transparència, el treball en equip o la professionalitat.
- En el tracte amb els destinataris es vol encarnar valors com el reconeixement, l'acollida o la igualtat.
- Projectant al conjunt de la societat els valors que li són propis, ajuden a construir una ciutadania crítica i participativa.

La proposta didàctica de l'Aprenentatge Servei ha esdevingut un instrument educatiu eficaç per ajudar els adolescents i joves a conèixer i prendre consciència de les necessitats de tot tipus que experimenten les persones vulnerables dels nostres barris, pobles i ciutats, comprendre'n millor les seves causes, i a la vegada oferir-los formes concretes de donar-los un suport puntual en aquestes necessitats. Per això la participació i la col·laboració de les entitats del Tercer Sector Social en projectes d'Aprenentatge Servei d'adolescents i joves pot ser una manera pràctica i efectiva d'exercir i potenciar aquesta funció educadora i transformadora que forma part de la missió última de totes les entitats.

..... EXEMPLE

Els alumnes de 3r ESO i una entitat social que treballa amb **persones sense sostre** treballen conjuntament per realitzar, per parelles, un reportatge fotogràfic sobre la visió de la vida al carrer que tenen les persones d'aquest col·lectiu.

EXEMPLE

Els joves d'un esplai participen en el projecte "Donació de sang i educació a la ciutadania" impulsat pel Banc de Sang i Teixits de Catalunya. Aquests nens d'entre 8 i 12 anys tenen la oportunitat i el repte de crear i donar a conèixer una campanya per difondre la necessitat de **donacions de sang** al seu barri.

1. Objectius de l'Aprenentatge Servei

L'Aprenentatge Servei (ApS) és una proposta educativa que combina l'aprenentatge de continguts, competències i valors amb la realització de tasques de servei a la comunitat.

Els adolescents i joves es formen tot vinculant l'estudi, l'educació en el lleure, la recerca i la reflexió amb el treball sobre necessitats reals del seu entorn, i ho fan amb l'objectiu de contribuir a millorar la vida de les persones.

L'ApS vol reconèixer i generalitzar un tipus d'experiència –posar el saber i l'esforç al servei dels altres– que trobem en diferents àmbits de la nostra tradició social i educativa. Es vol impulsar l'ApS de la mateixa manera que també ho han realitzat molts països, fins a convertir-lo en una tendència educativa internacional. I finalment es vol fer perquè és una eina educativa potent i aplicable a totes les edats, des de l'Educació Primària fins a la Universitat, i a tots els àmbits educatius, des de l'ensenyament reglat fins a l'educació en el lleure.

Les principals finalitats de l'ApS...

...en relació als adolescents i joves:

- › Vincular la teoria i la pràctica, i proporcionar una experiència d'aprenentatge rica, complexa i significativa.
- › Educar en valors i destreses que afavoreixin una actitud crítica i compromesa davant la societat, per tal d'esdevenir membres actius en una societat democràtica i participativa.
- › Desenvolupar habilitats relacionades amb el disseny i realització de projectes i amb el treball d'equip.

...en relació als centres educatius, universitats i entitats de lleure:

- › Promoure la participació dels adolescents i joves en accions de servei a la comunitat com a eina per al compromís social, la transmissió de valors i la promoció d'espais d'integració i convivència.
- › Donar a conèixer als joves i adolescents, i a les seves famílies, la xarxa associativa i les entitats de l'entorn, per tal de promoure la seva participació i col·laboració.
- › Promoure el treball en xarxa entre els diferents agents educatius de l'entorn.

...en relació al context o a l'entorn educatiu:

- › Donar una resposta educativa a les necessitats emergents de l'entorn del centre educatiu, universitari o de l'entitat de lleure.
- › Augmentar la participació en el teixit associatiu i les entitats de caire social per fomentar el compromís amb la construcció d'una societat més justa, cohesionada i arrelada al territori.●

EXEMPLE ●●●●●●●●●●

Els alumnes d'un centre de secundària acorden amb una entitat social del barri realitzar una campanya de sensibilització pels comerços del barri amb l'objectiu de **recaptar aliments per a les famílies més desafavorides**. Els joves expliquen el projecte als comerços, recullen els aliments i els porten a l'entitat que en farà el repartiment.

2. De les necessitats al servei

Un projecte d'Aprenentatge Servei parteix sempre d'una necessitat social amb l'objectiu de donar-li resposta o millorar-la. Les entitats socials poden proposar a les escoles, universitats o entitats de lleure tasques de servei útils perquè els adolescents i joves puguin actuar d'una manera conscient i planificada per a satisfer aquestes necessitats, alhora que els proporcionen una experiència rica i amb sentit.

Per tal d'afavorir la detecció de les necessitats i l'accés a possibles tasques de servei, una entitat social que participa en un projecte d'Aprenentatge Servei ha de:

- › Dirigir-se a una centre educatiu, universitat o entitat de lleure, no només per a oferir recursos, materials i xerrades, sinó també per a demanar ajuda als centres i als seus docents, o als seus monitors si és una entitat de lleure. El servei ha de ser una ajuda real puix que els adolescents i joves poden aportar molt a la tasca de les entitats.
- › Concretar tasques de servei que poden realitzar els adolescents i joves a l'entitat tenint en compte la seva edat, capacitats i coneixements per sortir-se'n amb èxit. Està clar que la seva feina no suplirà la d'un professional i/o voluntari, però pot complementar-la o donar-li una major qualitat.
- › Establir algunes qüestions organitzatives en relació a les tasques de servei: el nombre de places que s'ofereixen; l'horari i calendari del servei; un referent educatiu que orienti els adolescents i joves a l'entitat; moments de reflexió que suscita la realització del servei; i espais de coordinació amb el centre educatiu per al seguiment i l'avaluació.

Un dels principals objectius del servei és donar resposta a les necessitats del territori. Perquè aquestes necessitats siguin reals i sentides de forma comunitària, **és important que la detecció es dugui a terme mitjançant un treball en xarxa entre les escoles, universitats o entitats de lleure, els adolescents i joves, i les entitats de l'entorn**, tot sumant els seus esforços i cercant una continuïtat i coherència educativa entre les seves accions que els permeti donar resposta als reptes educatius. ●

3. Què hi guanyen les entitats?

És convenient que les entitats socials s'obrin a l'Aprenentatge Servei ja què és una nova generació de propostes educatives de gran significació. Un relleu que els arriba precisament per incorporar a l'educació la voluntat de servei que caracteritza el Tercer Sector Social.

El nou estil formatiu que representa l'Aprenentatge Servei dóna a **les entitats** un paper educatiu insubstituïble. Per tant, **contribueixen al procés educatiu, però també obtenen beneficis pel fet de participar en aquest procés.**

- › Les entitats socials reben l'ajuda dels participants per tal de realitzar una mica millor les seves tasques habituals. No es tracta de fer feines sense sentit ni utilitat; han de ser aportacions que de veritat siguin una ajuda real i necessària.
- › A més, les entitats que s'impliquen en l'Aprenentatge Servei observen com les seves finalitats és difonen, primer entre els adolescents i joves que intervenen, posteriorment entre les persones relacionades amb els participants, i finalment a través de freqüents activitats de difusió incorporades al procés de l'Aprenentatge Servei.

A més, el treball en xarxa que s'estableix entre els centres educatius i les entitats de l'entorn permet:

- › Aprofitar el potencial i recursos existents en els territoris
- › Enfortir la xarxa educativa
- › Potenciar projectes educatius comunitaris
- › Donar continuïtat i coherència a les actuacions dels diferents agents educatius d'un territori
- › Posar l'alumnat en contacte amb models positius de persones compromeses
- › Millorar l'arrelament de l'alumnat al territori
- › Promoure l'associacionisme entre els joves
- › Facilitar espais de convivència i relació
- › Afavorir l'aprenentatge cognitiu i l'èxit educatiu a través de la reflexió sobre la pràctica ●

4. Aprendre continguts, competències i valors

Les entitats socials poden col·laborar activament amb els centres educatius, les universitats i les entitats de lleure educatiu a fi que els adolescents i joves adquireixin coneixements, competències, desitges, habilitats, conductes i valors a través de les tasques de servei proposades. La seva realització requereix i suscita processos d'aprenentatge, vivencials, significatius i cooperatius de gran intensitat.

Tot i que és el professorat o l'equip de monitors qui ha de garantir l'establiment d'activitats d'aprenentatge i la vinculació curricular amb els projectes, **la contribució de les entitats socials en relació als aprenentatges també pot ser clau en els diferents moments del projecte:**

- ▶ Abans d'iniciar les tasques de servei: els adolescents i joves han de conèixer l'entitat en la que participaran, la causa que li dona sentit i els elements propis de les tasques de servei que s'espera d'ells. En aquest sentit, els materials, recursos o sessions formatives de l'entitat poden ser molt útils per a orientar i completar la tasca del professorat o dels monitors.
- ▶ Durant la realització del servei: en aquest moment els aprenentatges els aporta fonamentalment l'acció. Aquesta suposa que els adolescents i joves estiguin atents per a donar resposta, juntament amb altres, al que requereixen les tasques de servei. És en aquest aprenentatge per immersió on la figura del referent és fonamental.
- ▶ Després del servei: quan finalitza el servei l'aprenentatge ve donat per la necessitat de dotar de significat, avaluar i, si és possible, optimitzar l'acció i el projecte en el seu conjunt. En totes aquestes tasques, resulta important que l'entitat tingui un paper actiu juntament amb el professorat o monitors implicats en l'experiència. ●

..... EXEMPLE

Un grup d'universitaris realitza, a petició d'una entitat, un estudi sociodemogràfic per conèixer més a fons les necessitats socials de les **persones grans del col·lectiu LGBTI**, sobretot de les que viuen soles o en residències i han perdut el suport i la relació amb altres persones del mateix col·lectiu.

5. Participació, cooperació i responsabilitat individual

Els centres educatius i les entitats socials que preparen projectes d'Aprenentatge Servei han de considerar quins espais tenen els adolescents i joves per aportar idees pròpies, quines possibilitats de treballar en equip s'ofereixen i quin tipus de contribució encarreguen a cada persona. Tenir presents aquestes tres dimensions 'participació, cooperació i responsabilitat individual' permetrà projectes de més qualitat educativa.

Els projectes d'Aprenentatge Servei sempre contempnen durant la realització del servei un cert nivell de participació dels adolescents i joves. No obstant això, es tracta d'ampliar la participació més enllà de la realització d'activitats previstes i oferir-los la possibilitat de pensar i decidir el màxim d'aspectes possibles del projecte. Potser no sempre podran triar-ne la modalitat, però en canvi és fàcil donar-los oportunitats per fer aportacions creatives sobre la manera de concretar el projecte previst.

Una **participació de qualitat requereix combinar dos dinàmismes que semblen oposats i en realitat són complementaris: el treball cooperatiu i la responsabilitat individual**. Els millors projectes acostumen a tenir moments en què les activitats exigeixen treballar en equip per assolir els objectius previstos. Hi ha realitzacions que demanen cooperar i això és precisament el que els dona una especial força educativa.

Però, per altra banda, en els projectes d'Aprenentatge Servei també és positiu que hi hagi parts de l'activitat que recaiguin de manera exclusiva en cada un dels participants. **La millor manera d'aprendre a ser responsable és responsabilitzant-se d'una part de la tasca.** ●

6. Reflexionar per aprendre i donar sentit a l'experiència

L'acció sense reflexió acaba convertint-se en un moviment insubstantial. L'experiència per convertir-se en educativa requereix sempre de moments per considerar de nou el que s'ha viscut. Tornar a pensar el que s'està fent permet millorar-ne la realització, assolir nous coneixements i, per damunt de tot, donar sentit personal, cívic i polític a l'experiència.

Els projectes d'Aprenentatge Servei han de preveure, junt amb les activitats de servei i d'aprenentatge, la programació de moments i tasques destinades a facilitar la reflexió.

Abans d'iniciar el servei, durant la seva realització o just en acabar, cal trobar espais per expressar el que s'ha sentit, per detectar les dificultats que s'han trobat, per analitzar els coneixements i les habilitats que s'han posat en joc, per aprofundir en la significació social de la tasca realitzada, en definitiva, per viure amb més intensitat i traient el màxim profit de l'experiència.

A més de trobades destinades a parlar-ne conjuntament, caldrà recomanar la utilització de mitjans que ajudin els participants a recordar i analitzar el que han viscut. Probablement **l'escriptura de diaris o textos personals és el recurs més utilitzat**, però també **són de gran utilitat els portfolis, els reportatges fotogràfics i videogràfics, la recollida d'objectes significatius o la consideració de les opinions de les persones receptores del servei.**

En alguns casos, els projectes d'Aprenentatge Servei poden acabar amb la preparació d'alguna acció o producte –com ara una exposició, una obra de teatre o un vídeo– que serveixi alhora per prendre consciència del que s'ha fet i també per mostrar públicament l'acció realitzada. ●

EXEMPLE ●●●●●

Joves universitaris duen a terme una col·laboració temporal amb una **residència d'adolescents tutelats** en un projecte de mentoratge no professional. Es tracta de fer un acompanyament, per parelles, als adolescents residents perquè puguin millorar en autoestima, estabilitat emocional o bé ampliació de la seva xarxa social.

7. Consolidació i millora dels projectes

Per aconseguir que l'Aprenentatge Servei contribueixi a la millora de l'educació dels adolescents i joves i a la creació d'una xarxa que integri institucions educatives i entitats socials, cal que els projectes siguin sostenibles i arrelin en les respectives institucions i que, en conseqüència, anualment es puguin replicar, es multipliquin les experiències i es millorin de manera sistemàtica.

Els projectes singulars i d'una sola aplicació poden ser interessants i inspiradors, però no solen oferir una experiència formativa als seus participants. L'educació avui demana continuïtat i generalització.

Consolidar un projecte no és un procés ràpid. S'acostuma a començar amb alguna experiència aïllada que si es considera positiva permet iniciar una segona fase d'informació al conjunt de l'entitat i de lenta ampliació de realitzacions i de persones implicades. Quan s'han assolit un cert nombre d'èxits, s'entra en un moment d'institucionalització en el qual s'adopta com a principi de l'entitat i es mobilitzen els recursos per estendre l'experiència.

Un procés de consolidació de l'Aprenentatge Servei exigeix donar diferents passos: introduir alguna referència en els principis inspiradors de l'entitat, desenvolupar una metodologia de treball apropiada, impregnar els professionals i els equips de les idees necessàries per aplicar la novetat amb convicció i fer els canvis organitzatius apropiats. Per últim, una entitat que vol consolidar una experiència d'Aprenentatge Servei hauria d'avaluar el seu desenvolupament i els seus resultats d'una manera periòdica. ●

EXEMPLE ●●●●●

Un grup d'alumnes de la facultat de Treball Social realitzen un estudi sobre els **infants i adolescents acollits en centres residencials** (CRAE) que estan afectats per trastorns mentals, amb la finalitat de proporcionar als professionals de les entitats, que gestionen aquests centres, informació sobre la dimensió, característiques i causes d'aquest fenomen. L'informe final es presenta en roda de premsa.

8. Reconeixement i celebració

L'educació requereix que es reforci positivament les persones que estan formant-se. Els educadors, els representants de les entitats i els receptors han de poder comunicar amb afecte als adolescents i joves que han fet la seva tasca correctament i que estan molt agraïts de l'esforç que han realitzat.

El reconeixement compleix diverses funcions: la primera, manifestar als protagonistes la bondat de la tasca que han dut a terme; en segon lloc, provocar un efecte formatiu que contribueix al desenvolupament personal i competencial; i finalment l'acte de reconèixer és també una necessitat que senten els receptors del servei i les persones que han fet possible l'activitat, els educadors i els responsables de les entitats socials.

Els mitjans a través dels quals s'expressa el reconeixement són el reforç positiu del professorat o monitors, la reciprocitat dels beneficiaris del servei o de l'entitat social, i la distinció cívica que l'administració pública o la ciutadania puguin manifestar. Tres maneres de mostrar als participants que l'experiència ha estat un èxit.

L'acció de reconèixer es pot dur a terme de manera espontània en qualsevol moment de l'activitat, però també és possible muntar expressament un acte per agrair als participants la seva feina. Sovint els centres organitzen actes de reconeixement i celebració amb la presència dels receptors i dels joves, dels representants de les entitats i dels educadors, de les famílies i de la direcció del centre o institució educativa. Actes que tenen un vessant reflexiu, de reconeixement i de celebració: són molt més que actes simpàtics. ●

..... EXEMPLE

Tres escoles de la mateixa comarca i una entitat de discapacitat intel·lectual realitzen un projecte per fomentar la inclusió social i el treball en xarxa. Consisteix en que els alumnes de 4t ESO i les **persones amb discapacitat intel·lectual** preparen i senyalitzen conjuntament un itinerari de natura que quedarà a disposició de la comunitat local.

9. L'aprenentatge Servei amb joves universitaris

En els projectes d'aprenentatge Servei en l'àmbit universitari els protagonistes són principalment joves que han decidit, generalment en grup, dur a terme voluntàriament el projecte a partir de la iniciativa o de la complicitat del seu professorat.

A diferència dels projectes d'ApS de l'ensenyament secundari o d'una entitat de lleure, **els projectes d'ApS universitaris poden consistir tant en una intervenció directa com en un treball de recerca.**

En la major part de les universitats catalanes hi ha iniciatives i experiències d'aprenentatge Servei des de fa força anys, i en algunes d'elles es promou i s'incentiva des dels òrgans de govern de la universitat. En l'actualitat les universitats, per tal de realitzar els seus objectius de responsabilitat social i millorar la docència i la recerca, s'acosten cada cop més a l'aprenentatge Servei.

Els projectes d'aprenentatge Servei permeten aprofundir les relacions de col·laboració i partenariat entre les entitats socials i les universitats. L'èxit d'aquestes relacions té a veure amb la capacitat d'obertura i l'actitud de col·laboració i confiança que es manifestin mútuament ambdues parts.

Tant si l'ha iniciat l'entitat com si ho ha fet la universitat, el moment de buscar partners pel projecte resulta decisiu. En aquesta recerca és important: partir de les lògiques territorials i de proximitat que permetin treballar de manera àgil i contextualitzada i facilitadora; identificar els partners potencials a partir de relacions en projectes anteriors, una recerca activa a l'entorn o la connexió a través de "punts de trobada", i establir i diferenciar els rols de l'entitat i de la universitat en el projecte, clarificant des del principi què s'espera del projecte i què s'està disposat a fer per al mateix. ●

EXEMPLE

Un grup d'universitaris realitzen un estudi sobre el perfil de les **famílies del servei de mediació en habitatge** d'una entitat. En l'estudi analitzen quins han estat els itineraris per accedir al servei de mediació, quins perfils tenen les famílies, quines problemàtiques a més de l'habitatge pateixen, etc.

10. L'aprenentatge Servei amb entitats de lleure

L'àmbit del lleure i els moviments que el representen, l'escoltisme i l'esplai, per la seva naturalesa, esdevé un espai privilegiat per desenvolupar projectes d'aprenentatge Servei doncs el valor i la vocació de servei formen part dels seus trets més identitaris. A més a més, són entitats amb un fort arrelament a les seves comunicats, coneixedores de les seves necessitats socials. És per això que **els centres de lleure, o bé poden ser promotors d'iniciatives d'aprenentatge Servei que requereixen de la complicitat de la comunitat educativa per donar resposta a una necessitat detectada, o, com qualsevol altra entitat, poden ser receptors d'un servei per part de l'alumnat d'escoles, instituts i universitats.**

En el primer cas, l'entitat de lleure promou la realització d'un projecte d'aprenentatge servei, fent de pont entre els centres educatius i altres entitats receptores del servei. S'actua com a entitat facilitadora de la pràctica educativa, posant a disposició del projecte, la conducció del mateix, el monitoratge i la seva expertesa en intervencions comunitàries i en el treball en xarxa. També es recullen per escrit els compromisos de treball i el calendari d'activitats, un formalisme que, alhora que clarifica, contribueix a reforçar la importància de la tasca que l'alumnat realitza.

Arreu de Catalunya, són nombroses les experiències d'aprenentatge Servei amb entitats de lleure, experiències reeixides que enforteixen el capital social dels territoris i la necessària complicitat entre tots els agents educatius, formals i informals. ●

EXEMPLE

Nois i noies de 4t d'ESO col·laboren amb un **centre d'esplai**, després de rebre una formació d'iniciació al voluntariat. El jovent assumeix tasques de suport a l'equip educatiu, participa de les activitats amb els infants i col·labora amb l'organització d'activitats comunitàries al barri.

SERVEI COMUNITARI

1. Una acció curricular de 3r i 4t d'ESO

El Servei Comunitari té com a objectiu garantir que els estudiants de 3r o 4t d'ESO, i en el marc curricular, experimentin i protagonitzin accions de compromís cívic, posin en joc els seus coneixements i capacitats al servei de la comunitat alhora que desenvolupen la competència social i ciutadana.

Els objectius del Servei Comunitari són els següents:

- ▶ Desenvolupar la competència social i ciutadana, afavorint una actitud crítica i compromesa davant la societat, per tal d'esdevenir membres actius en una societat catalana democràtica i participativa.
- ▶ Donar a conèixer a l'alumnat i les seves famílies la xarxa associativa i les entitats de l'entorn, per tal de promoure la participació dels joves.
- ▶ Promoure el treball en xarxa entre els diferents agents educatius de l'entorn.
- ▶ Donar una resposta educativa a les necessitats emergents de l'entorn escolar.
- ▶ Augmentar la participació en el teixit associatiu i les entitats de caire social per fomentar el compromís amb la construcció d'una societat més justa, cohesionada i arrelada al territori.

El Servei Comunitari posa de manifest la necessitat de fer una intervenció educativa més enllà de l'aula. Requereix el plantejament d'un treball en l'entorn educatiu amb l'objectiu que l'alumne/a participi i s'impliqui en la construcció d'una societat més justa i cohesionada, en definitiva, que aprengui, des de la pràctica, a ser un ciutadà arrelat al seu territori, compromès i responsable.

El Servei Comunitari comprèn una part d'aprenentatge d'unes 10 hores que es realitzarà dins l'horari escolar i un servei actiu a la comunitat que es durà a terme fora d'aquest horari, amb una durada mínima de 10 hores més, i d'acord amb les necessitats de l'entitat amb què es col·labora.

Atès que el Servei Comunitari és curricular i està inclòs en la programació d'una o varies matèries, les activitats s'avaluaran com qualsevol altre contingut, d'acord amb els objectius propis del projecte, i els de la matèria o matèries on està ubicat.

El servei comunitari ha de donar respostes a les necessitats d'un territori. Perquè aquestes necessitats siguin reals i sentides de forma comunitària, és important que la detecció es dugui a terme mitjançant un treball en xarxa entre centres educatius i entitats de l'entorn, tot sumant els seus esforços i >>>

1. Una acció curricular de 3r i 4t d'ESO

cercant una continuïtat i coherència educativa entre les seves accions que els permeti donar resposta als reptes educatius. És en aquest moment que les entitats poden presentar les seves propostes de necessitats de servei.

L'aprenentatge Servei és la metodologia més adient per desenvolupar el Servei Comunitari, doncs combina processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat, permetent a l'alumnat analitzar l'entorn, elaborar propostes de millora i desenvolupar-les des de la pràctica, la implicació i el compromís.

Es important que les entitats del Tercer Sector s'obrin al projecte de Servei Comunitari ja que incorpora en el sistema educatiu la voluntat de servei que caracteritza el Tercer Sector.

Així mateix el treball en xarxa que estableix entre els centres educatius amb les entitats de l'entorn permet:

- 】 Aprofitar el potencial i recursos existents en els territoris.
- 】 Potenciar el paper educatiu de les entitats.
- 】 Donar a conèixer el teixit associatiu i les entitats als joves i a les seves famílies.
- 】 Augmentar el capital social del territori.
- 】 Millorar l'arrelament al territori i la cohesió social.
- 】 Donar resposta comunitària als reptes educatius de forma coordinada i coherent.
- 】 Promoure l'associacionisme entre els joves.

Cal entendre que **per al desenvolupament del projecte és molt important que hi hagi una bona coordinació entre el centre educatiu i l'entitat on l'alumnat realitza el servei.** Per això, és convenient que el centre educatiu i l'entitat col·laboradora signin un document on constin els acords adquirits entre les dues parts.

Compromisos dels centres

- 】 Definir, en col·laboració amb l'alumnat, el projecte a realitzar.
- 】 Contactar amb l'entitat del territori que pot col·laborar amb el projecte.
- 】 Formalitzar amb l'entitat el servei a realitzar.
- 】 Fer el seguiment del desenvolupament del Servei.
- 】 Avaluar el projecte, d'acord amb els indicadors acordats amb l'entitat.

Compromisos de les entitats

- 】 Explicitar al centre educatiu les possibilitats de l'entitat per a la realització del Servei que es proposa.
- 】 Realitzar la formació necessària a l'alumnat per a la realització del servei.
- 】 Fer el seguiment quotidià del desenvolupament del servei.
- 】 Col·laborar en l'avaluació del projecte, facilitant la informació necessària d'acord amb els indicadors d'avaluació que s'hagin establert amb el centre educatiu. >>

EXEMPLE

Per grups rotatius, uns alumnes de 4t d'ESO es traslladen a una **residència de persones amb discapacitat** per ajudar als residents, persones amb disminució física severa, a realitzar els seus tallers setmanals d'informàtica, memòria o música, tant en els trasllats fins a l'aula com en la realització dels propis tallers.

..... EXEMPLE

Els alumnes de 3r d'ESO d'un institut col·laboren des de fa dos anys amb una **residència de gent gran**. Cada setmana preparen exercicis de càlcul mental per a les persones de la residència amb l'objectiu que guanyin agilitat mental i millorin la seva salut psicològica.

1. Una acció curricular de 3r i 4t d'ESO

ALTRES ASPECTES RELLEVANTS

Amb la finalitat de compartir objectius i el disseny del projecte de Servei Comunitari a desenvolupar, el Departament d'Ensenyament té programada una formació semipresencial de caràcter obligatori, tant per als centres educatius com per a les entitats col·laboradores.

Així mateix, per al desenvolupament del projecte, el Departament d'Ensenyament signarà convenis amb les entitats que col·laborin amb els centres de titularitat pública. Els centres privats i privats concertats hauran de signar amb les entitats el document jurídic que correspongui.

L'alumnat que realitzi activitats de Servei Comunitari està cobert per l'assegurança escolar. De tota manera, l'entitat col·laboradora on l'alumnat presti el Servei Comunitari haurà de tenir obligatòriament una assegurança que cobreixi la responsabilitat civil. ●

..... EXEMPLE

El grup de joves amb discapacitat d'una entitat de lleure col·laboren amb l'Hospital de Sant Joan de Déu amb la lectura i l'escenificació de contes per als **infants hospitalitzats de llarga durada**. El projecte ajuda a construir una imatge positiva i activa de les persones amb discapacitat alhora que respon a una necessitat real: la creació d'espais de lleure en els hospitals infants.

EL SERVEI COMUNITARI.....

1. El model de projecte de Servei Comunitari

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

Indicadors d'avaluació (respecte als objectius)

Activitats d'aprenentatge vinculades al servei (durant les hores lectives)

- Abans del servei.
- Durant del servei.
- Després del servei.

Activitats realitzades a l'entitat (fora d'horari escolar)

Planificació i temporalització de les activitats

Avaluació de l'alumnat (respecte a les qualificacions de les matèries implicades)

Espais i canals de coordinació

- interna
- Amb els diferents agents implicats

Activitats de reconeixement

Difusió del projecte

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

PROJECTE DE SERVEI COMUNITARI PER A L'ALUMNAT DE SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA

Centre:

Localitat:

TÍTOL DEL PROJECTE:

Nivell acadèmic/curs:

Nombre d'alumnat:

Matèria o matèries on es desenvolupa el projecte de Servei Comunitari:

Entitats col·laboradores:

Descripció del projecte

Introducció

- Contextualització del centre.
- Detecció de necessitats socials de l'entorn
- Proposta del projecte (breu resum i finalitat)

Ambit

- Acompanyament i suport a l'escolarització.
- Suport a necessitats bàsiques.
- Intercanvi generacional.
- Medi ambient.
- Participació ciutadana.
- Patrimoni cultural.
- Projectes de solidaritat i cooperació.
- Preservació i manteniment del medi urbà.
- Lleure.

Objectius del projecte

Cal recordar que aquest objectius han d'estar alineats amb els objectius generals del document marc de Servei comunitari proposat pel Departament d'Ensenyament

Annex. Eines i recursos a disposició de les entitats

La Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya i altres institucions han creat eines i recursos que poden ser molt útils per a les entitats socials a l'hora de fer realitat la seva disposició a col·laborar en projectes d'Aprenentatge-Servei.

La Taula del Tercer Sector ofereix al web www.tercersector.cat un espai que recull una selecció d'aquests recursos: manuals, vídeos, i un mapa d'entitats socials que, de manera gràfica, permet la visualització de les entitats socials de Catalunya.

Aquest mapa compta amb cercadors i desplegable per poder localitzar les entitats socials segons situació geogràfica, àmbit d'actuació, o dels projectes d'Aprenentatge Servei o Servei Comunitari que ofereixen. Les entitats també disposen d'un formulari per poder publicar en el mapa les seves demandes de col·laboració perquè les puguin consultar i conèixer els adolescents, joves o professors dels centres d'ensenyament, universi-

tats o entitats de lleure, i s'hi posin en contacte en el cas que tinguin interès a participar en algun dels projectes proposats.. ●

Annex. Bancs d'experiències i recursos

- 】 Centre Promotor d'ApS: www.aprenentatgeservei.org
- 】 Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya: www.gencat.cat/ensenyament
- 】 Federació Catalana d'Escoltisme i Guiatge: <http://www.fceg.cat/tropicat/aps/>
- 】 Fundesplai: <http://fundesplai.org/ca/propostes-educatives/teixint/aprenentatge-i-servei>
- 】 Universitat de Barcelona: www.ub.edu/aps
- 】 Universitat Rovira i Virgili: <http://www.urv.cat/aprenentatgeservei>
- 】 Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya: www.xtec.cat/web/comunitat/serveicomunitari

La Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya és una institució nascuda l'any 2003 amb l'objectiu d'agrupar i representar el conjunt de les entitats no lucratives que actuen en la defensa dels drets socials i l'atenció a les persones. Està formada per 32 federacions i organitzacions que aglutinen en conjunt a prop de 4.000 entitats socials catalanes.

Les entitats socials podem ajudar els adolescents i joves a prendre consciència de les necessitats de les persones vulnerables dels nostres barris, pobles o ciutats, i comprendre'n les seves causes. Per això, la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya posa a l'abast de les entitats socials aquesta **guia amb les orientacions bàsiques per a acollir projectes d'Aprenentatge Servei**, en diverses modalitats entre les quals hi ha el **Servei Comunitari en l'etapa de l'ESO**.

Subvenciona:

En col·laboració amb:

Generalitat de Catalunya
**Departament
d'Ensenyament**

Universitat de Barcelona

